

CD KLASSIEK

Hemelse bewerkingen Georg Friedrich Händel

Op 17 november 1741 arriveerde Georg Friedrich Händel in Dublin, vandaag de hoofdstad van Ierland. De van oorsprong Saksische componist was toen 56 en op het hoogtepunt van zijn carrière. Hij bleef negen maanden in Dublin en tijdens die periode zag zijn absolute meesterwerk het licht, het oratorium *Messiah*. Tijdens de paas-tijd wordt het overal in Europa uitgevoerd, maar daarbij wordt vaak de historische oorsprong van dat indrukwekkende werk vergeten.

Dublin was in de achttiende eeuw de tweede grootste stad van de Britse eilanden en een centrum van handel en cultuur. Politiek was de positie van Ierland wat vreemd als gevolg van de Engelse overwinning bij de zogeheten Battle of the Boyne, in 1690. Het leek een onderscheiden staat, maar was volledig afhankelijk van Engeland, zowel sociaal, economisch als cultureel. Engelse *lords* maakten er de dienst uit.

Wat kwam Händel in Ierland zoeken? Dat is niet zo duidelijk, maar beroepsmuzikanten zoeken stevast emplooi. Feit is dat *Messiah. An Oratorio* in Dublin op

13 april 1742 in première ging en dat de componist het een jaar later in licht gewijzigde vorm liet opvoeren in Londen. In Dublin was het meteen een succes, in die zin zelfs dat de Ieren het werk tot de dag van vandaag beschouwen als een deel van hun cultuur.

Dit album focust op de muziek die Händel componeerde in zijn Ierse periode en op de muziek die hij er hoorde. Het is klavecimbelmuziek, maar het openingsnummer is de ouverture van *Messiah*, in een bewerking voor solo-instrument uit 1743.

We horen nog meer bewerkingen van Händels werk voor klavecimbel, bedoeld voor een welgesteld publiek van kenners en voor beroepsmuzikanten die een graantje wilden meepikken. In die tijd bestonden immers geen auteursrechten en de componist leefde van de verkoop van partituren met bewerkingen. Het was ook een tijd zonder geluidsopnamen. De populariteit van een componist was dus enkel te meten aan de opvoeringen van zijn werk. Händel voerde in Dublin ook zijn oratorium *Esther* op, een wat ouder werk uit 1720. Ook dat werd bewerkt. Daaruit horen we drie instrumentale stukken voor klavecimbel. (EDS)

George Frideric Handel, *Handel in Ireland, Volume 1*, door Bridget Cunningham (klavier), Signum, SIGCD478, te downloaden via de gekijkte kanalen tegen 13 euro.

CD KLASSIEK

Parodie Joseph Haydn

Op het vierde album van het Orkestensemble Il Giardino Armonico, gewijd aan het oeuvre van de grote Oostenrijkse componist Joseph Haydn (1732-1809), prijkt een omvangrijk werk van een andere componist. *Il maestro di cappella* is een mini-opera voor bas-bariton en orkest van de Napolitaan Domenico Cimarosa (1749-1801). Na een carrière in Sint-Petersburg werd die wat vergeten figuur in 1791 in Wenen hofcomponist van de nieuwe Oostenrijkse keizer Leopold II en dus de opvolger van Antonio Salieri. Meteen was hij de concurrent van vandaag onsterfelijke figuren als Mozart en Haydn.

De mini-opera, die inzake muziekstijl aan Mozart doet denken, is een parodie op de functie van kapelmeester, een positie die Haydn om den brode bekleedde. Het in 1793 voor het eerst opgevoerde stuk overleefde de componist en bleef altijd behoorlijk populair, omdat de onderscheiden instrumenten door de zangstem worden voorgesteld.

Het album bevat ook Haydns zestigste symfonie uit 1774, die de wat vreemde Italiaanse titel *Sinfonia in C. per la commedia intitolata Il distratto* draagt, omdat de muziek diende als begeleiding van het theaterstuk *Le distrait* (de verstrooide) van de toen populaire Franse theaterschrijver Jean-François Regnard. (EDS)

Joseph Haydn, *Il Distratto*, door Il Giardino Armonico, onder leiding van Giovanni Antonini, Alpha 674, 23 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Oog van gewone mens James Holland

De Britse militaire historicus James Holland is de broer van bestsellerauteur Tom Holland. James' even imposante oeuvre beperkt zich tot de geschiedschrijving van de Tweede Wereldoorlog. Hij besteedde maar liefst vijftien jaar aan interviews met honderden betrokkenen, bij wie soldaten en offi-

cieren, partizanen, verpleegsters en gewone burgers. Op basis van hun herinneringen en van bronnenonderzoek wil Holland enkele mythes over de Tweede Wereldoorlog bijstellen. Hij verwijt andere historici dat ze te weinig aandacht besteden aan het militaire materieel dat werd gebruikt en dat gemakshalve dooddoeners bovenhalen zoals de superioriteit van de Duitse wapens, het gebrek aan tanks bij de geallieerden in 1940 of het gebrek aan discipline bij de Amerikanen.

Holland toont aan dat de overgrote meerderheid van de Duitse officieren grote twijfels had bij Hitlers gewaagde militaire ondernemingen, maar achteraf steeds verbaasd opkeek dat ze slaagden. De Duitse bevolking daarentegen bad dat de oorlog zo snel mogelijk voorbij zou zijn.

Holland onderzoekt de eerste oorlogsjaren en sluit daarbij niet af met de overgave van de Fransen in juni 1940, maar bij de slag in de Libische woestijn een jaar

later. Hij komt tot de vaststelling dat de Duitsers op materieel vlak beslist niet superieur waren. Een gemiddelde soldaat beschikte over voldoende vuurkracht voor slechts twintig seconden. Hoge Duitse officieren beseften maar al te goed dat de oorlogsverklaring aan de Verenigde Staten eind 1941 Duitsland op termijn zou verpletteren. Hitlers ondergang stond in de sterren geschreven. Het is dus de vraag waarom de ellende vijf jaar duurde. (EDS)

James Holland, *Oorlog in het Westen. Soldaten en burgers in de Tweede Wereldoorlog*, Atheneum, Amsterdam, 2017, 776 blz., 29,99 euro, ISBN 978 90 2530 685 4.

BOEK BIJBEL

Geheim van Jezus Jakob van Bruggen

Je hoort tegenwoordig vaak beweren dat er nog amper een verschil bestaat tussen katholieken en protestanten. Daarbij wordt

weinig rekening gehouden met het orthodoxe protestantisme, zoals dat nog bloeit in de zogeheten Bijbelgordel in Nederland. Het betreft een strikte beleving van het calvinisme, gekenmerkt door een getrouwe, vaak letterlijke lezing van de Bijbel.

Jakob van Bruggen, geboren in 1936, is een veelgelezen Bijbeluitlegger uit die reformatorische hoek. Hij studeerde in Kampen, werd predikant in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en was docent Nieuwe Testament in Kampen. Zijn jongste boek heet *Het geheim van Jezus' namen* en het gaat over de titels 'Christus', 'Zoon van God' en 'Heer'. De auteur gaat ervan uit dat die namen door de hemel zijn gegeven, niet door mensen.

De namen zijn een door de eeuwen doorgegeven geheim,

beweert Van Bruggen. Hij verwijst naar het teken van de vis, in de eerste eeuwen hét symbool van de christenen. *Ichthus* zijn de Griekse beginletters van 'Jezus, Christus, redder, Gods zoon'.

Het boek is ook een introductie in een authentieke, maar traditionele protestantse spiritualiteit, die dicht bij de Bijbel blijft. Van Bruggen: „Niet de namen van Jezus zijn ver weg, maar wij zelf staan vaak op te grote afstand van zijn werkelijkheid.” (EDS)

Jakob van Bruggen, *Het geheim van Jezus' namen*, Kok, Utrecht, 2016, 129 blz., 14,99 euro, ISBN 978 90 4352 724 8.

BOEK ONDERWIJS

Nieuwe context Lieven Boeve & anderen

Katholiek Onderwijs Vlaanderen, dat naargelang het niveau 60 tot 75 procent van de Vlaamse leerlingen opleidt, trekt sinds kort de kaart van de katholieke dialoogschool. Daarin vormt een open en kritisch geloof de basis van een combinatie van de eigen levensbeschouwelijke, lees katholieke of christelijke, identiteit met levensbeschouwelijke openheid. Bij dat model stellen buitenstaanders, maar evenzeer leerkrachten en directies, echter ook vragen. Wat zijn kansen en valkuilen? Bestaat er wel een draagvlak voor bij leerlingen en ouders?

De op glanspapier uitgegeven en met cartoons van Joris Snaet opgesmukte bundel *Katholieke dialoogschool. Wissel op de toekomst* onderzoekt het DNA van het katholiek onderwijs in Vlaanderen. Wat en hoe geloven leerlingen, personeel, directieleden en beleidsmensen? Hoe zien zij de relatie tussen christendom en samenleving? Hoe vullen zij het begrip 'katholieke school' in?

Wie discussiestof zoekt, vindt het hier ongetwijfeld. Over de identiteit van het katholiek onderwijs werd in de periode 2008-2015 aan de faculteit theologie en religiewetenschappen van de KU Leuven een breed wetenschappelijk onderzoek gevoerd bij meer dan 20.000 respondenten, kinderen, jongeren zowel als volwassenen. De resultaten zijn meer opzienbarend dan verwacht. Niet één op de vier personeelsleden herkent de schoolomgeving als confessioneel. De benzinetank van de katholieke identiteit lijkt leeg te lopen. Leerlingen zijn op hun beurt nog veel minder dan het personeel in staat om de nog aanwezige tekenen van de katholieke traditie te lezen en te begrijpen. Is de katholieke identiteit voor de school een prioritair aandachtspunt en, zo ja, op wel-

ke manier kan dat concreet vorm krijgen in het pedagogische en bestuurlijke handelen?

Visieteksten onderbouwen vervolgens hoe het katholiek onderwijs in Vlaanderen trouw kan blijven aan de traditie en toch geloofwaardig in een nieuwe context van ontkerkelijking en pluralisering. Het boek onderbouwt de recontextualisering. Lieven Boeve, de eindverantwoordelijke van het katholiek onderwijs, hamert in het slotpleidooi op het kernbegrip 'dialoog' als wezenskenmerk van God. Dat is meteen een theologisch argument voor het model. (EDS)

Didier Pollefeyt & anderen, *Katholieke dialoogschool. Wissel op de toekomst*, Halewijn, Antwerpen, 2017, 183 blz., 18,95 euro, ISBN 978 90 8528 407 9,